

Ohjeet:

Sähköisessä kyselylomakkeessa voi liikkua edestakaisin painamalla Edellinen- tai Seuraava -painikkeita. Kysely on mahdollista lähettää vastaamatta kaikkiin kysymyksiin, mutta osa kysymyksistä on merkitty pakollisiksi. Mahdolliset kysymyksiin annetut perustelut huomioidaan vastauksia analysoitaessa. Kyselyssä on runsaasti vastaustilaa lausujien vapaamuotoisille kommentteille. Vastauksia on mahdollista muokata ennen kyselylomakkeen lähettämistä. Kyselyn voi tarvittaessa keskeyttää painamalla Keskeytä-painiketta ja jatkaa vastaamista myöhemmin. Keskeytä-painikkeesta kysely vie automaattisesti sivulle, jossa on linkki jatkettavaan kyselyyn. Sivulla voi myös lähettää linkin sähköpostiisi. Viimeisen kysymyksen lopussa on Yhteenvedo-painike, josta pääset tarkastelemaan laatimiasi vastauksia. Yhteenvedosivulta pääset muokkaamaan (Muokkaa vastauksia -painike) ja tulostamaan (Tulosta-painike) kyselyn. Tämän jälkeen kysely pitää vielä lähettää.

Vastauksien lähetys: Kun kyselyyn vastaaminen on valmis, paina kyselylomakkeen yhteenvedosivun lopussa olevaa Valmis-painiketta. Lähettämisen jälkeen kyselyvastausta ei ole enää mahdollista täydentää tai muokata.

Tämä on kyselyn tekstitiedostoversio, jota voi käyttää lausuntopyyntöä käsittelevän helpottamiseksi. Toimielimen käsittelyssä voidaan noudattaa esimerkiksi menettelyä, jossa lausuntoa työstetään tekstitiedostomuotoisena ja käsittelyn lopuksi tekstitiedostoon laaditut vastaukset syötetään kyselyyn.

Sähköisen kyselyn Internet-osoite: <https://www.webropolsurveys.com/S/392351745CE21196.par>

Lisätietoja lausuntopyyntöstä antavat:

Projektijohtaja, alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti, p.0295163012, s-posti tuomas.poysti@stm.fi
Osastopäällikkö, ylijohtaja, Outi Antila, p. 02951 63164, s-posti outi.antila@stm.fi
Osastopäällikkö, ylijohtaja Kirsi Varhila, p. 02951 63338, s-posti kirsi.varhila@stm.fi
Hallitusneuvos Pirjo Kainulainen, p. 0295163092, s- posti pirjo.kainulainen@stm.fi

Kyselyn tekniseen toteutukseen liittyvät kysymykset:

Osastosihteeri Jenni Rantalainen, p. 02951 63003, s-posti jenni.rantalainen@stm.fi
Projektisihteeri Jaana Aho, p. 02951 63395, s-posti jaana.aho@stm.fi

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi **Kuntoutuksen toimialayhdistys**

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi **Jarno Talvitie**

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot **Mika Pekkonen**, mika.pekkonen@peurunka.fi, 020 751 6778

Lausuntopyyntöä käsittelevä päivämäärä toimituksessa

Toimielimen nimi

Onko vastaaja*

kunta
sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
maakunnan liitto
muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
valtion viranomais
järjestö
yksityinen palveluntuottaja
joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvia kustannuksia 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä.

1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kuntoutuspalvelut tukevat tavoitteita, kun niitä hyödynnetään osaavasti ja kun ne integroituvat sujuvasti osaksi palvelujärjestelmää sekä yksilöiden palveluja.

Tarkasteltaessa väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventamista kuntoutuksen näkökulmasta keskeiseksi nousevat seuraavat asiat. Kun kuntoutustarve on palvelujärjestelmän jossain osassa perustellusti todettu, saa henkilö yksilölähtöisiä ja tarpeenmukaisia kuntoutuspalveluja viivytystä. Jotta tämä toteutuisi mahdollisimman optimaalisella tavalla, järjestelmän eri osissa tulee olla riittävät valmiudet ja osaaminen tunnistaa kuntoutuspalvelujen tarve ja mahdollisuudet asiakkaalle sekä kannusteet ohjata asiakasta tarvittavien palvelujen piiriin. Kuntoutuspalvelut ovat, tai niiden ainakin tulisi olla monessa tapauksessa juuri niitä palveluja, joita henkilölle tarjotaan alentuneen työ- tai toimintakyvyn tilanteessa. Näin ollen niillä on varsin merkityksellinen rooli pyrittäessä kaventamaan väestön terveys- ja hyvinvointieroja.

Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantamisen näkökulmasta keskeistä on valinnanvapauden toteutumien. Palvelujen tuotannon avautuessa laajemmin yksityiselle ja kolmannelle sektorille, tulevat kysyntä ja tarjonta kohtaamaan nykyistä paremmin. Laajentuva ja monipuolistuva palveluntuottajakunta parantaa palveluiden saatavuutta ja palvelujen nykyistä tasaisempaa jakautumista. Hyvä saatavuus luo mahdollisuuden palvelutarpeiden varhaiselle toteutamiselle ja oikea-aikaiselle toteutumiselle.

Kuntoutuspalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja näiden palvelujen hyödyntäminen terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa tarkentuu kuntoutuskomitean työn päätyttyä. Toinen vielä tällä hetkellä epävarmuutta aiheuttava tekijä ovat palvelujen järjestäjät ja se, miten he tulevat maakuntakohtaisesti asiat viime kädessä organisoimaan. Järjestäjille tulee jättää sopivasti mahdollisuuksia toteuttaa tehtäviään, mutta samalla tulee varmistaa riittävät toiminnan seuraamisen ja tarvittaessa puuttumisen keinot. Maakunnat on veloitettava tukemaan markkinoiden syntymistä ja luomaan niitä lainsäädännön mahdollistamin keinoin.

2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapaus lisää asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihinsa. Tämä on tarkoituksenmukaista.

Lakiesitys on puitelainsäädäntöä, joka antaa runsaasti tilaa maakuntien omalle päätöksenteolle. Asiakkaiden vaikutusmahdollisuudet ja pääsy palveluiden piiriin on pitkälti kiinni maakunnan tekemistä päätöksistä. Esimerkiksi asiakassetelin laaja hyödyntäminen maakuntien järjestämisvastuulla olevissa kuntoutuspalveluissa lisää ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin. Näin ollen riittävä valinnanvapauden ja monituottajuuden toteutuminen myös muissa kuin laajan valinnan palveluissa tulee varmistaa lainsäädännössä.

Keskeistä on tarjota ihmisille tarvittavia tietoja olemassa olevista palveluista ja palvelujen toteutumisesta. Valinnanvapausjärjestelmään siirryttäessä tietopohja on mitä todennäköisimmin vielä kapeaa, mutta jo kaikkien hyödynnettävissä olevat perustiedot valittavana olevista palveluntuottajista ja niiden palveluista ovat selvä edistysaskel tämän hetkiseen tilanteeseen. Kehittyvä Omakanta -palvelu on yksi hyvä esimerkki kehitystyöstä, joka parantaa asiakkaiden mahdollisuuksiin vaikuttaa omiin palveluihinsa.

On tärkeää, että asiakkaille annetaan mahdollisuus hyödyntää joustavasti omaa rahaa julkisesti rahoitettujen palvelujen yhteydessä.

3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Mikäli maakunnissa on huolehdittu siitä, että valintaa mahdollistavia välineitä hyödynnetään laajamittaisesti, kansalaisille on tarjolla vaihtoehtoisia palveluntuottajia, valintaa tukeva tarpeellinen tieto on saatavilla, ohjausta on käytettävissä ja palveluiden saatavuus on hyvä, on luotu toimiva perusta sille, että asiakas löytää sopivat palvelut varallisuudesta riippumatta. Positiivista on myös se, että käyttöön otettavaksi on ehdotettu neljä erilaista tapaa käyttää valinnanvapautta, jotka palvelevat eri tilanteissa olevia asiakkaita.

Laajan valinnanvapauden palvelujen ulkopuolelle jää iso joukko palveluja. Näiden palvelujen avaamisessa valinnanvapaudelle on jätetty maakunnille vahva rooli. On varmistettava, että valtakunnalliset ohjauksen välineet ovat siten vahvoja, että tarvittaessa yksittäistä maakuntaa voidaan ohjata asiakaslähtöiseen ja uudistuksen tavoitteisiin pyrkivään suuntaan.

Esimerkiksi pykälään 21 on kirjoitettu useampia huomioon otettavia asioita asiakassetelin käyttöönotosta päätettäessä, mikä mahdollistaa maakunnille käytännössä hyvin paljon liikkumavaraa (vrt. nykymuotoisen palvelusetelin hyvin vähäinen hyödyntäminen terveystieteiden järjestämisessä). Näin ollen pykälään kirjoitettujen hyvien valinnanvapautteen liittyvien lähtökohtien ja tavoitteiden toteutuminen pitää pystyä myös käytännössä varmistamaan.

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palvelutarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluita?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiehdotuksessa asiaan on kiinnitetty hyvin huomiota, mutta toki paljon jää lopulta kiinni myös siitä, miten järjestäjät varmistavat omalla toiminnallaan yhteen sovitettujen tarpeenmukaisien palveluiden. Laaja-alaisia palvelutarpeita omaavien henkilöiden hoito- ja hoivasuunnitelmasta sekä palveluiden järjestämisestä vastaa maakunta, käytännössä maakunnan liikelaitos.

Nykyjärjestelmästä tiedämme, että erilaiset rajakohdat ovat niitä mahdollisia kohtia, joissa palveluiden yhteensovittaminen ei toivotulla tavalla onnistu, syntyy asiakkaan pompottelua tai asiakas saattaa jäädä jopa ilman tarpeenmukaisia ja hänelle kuuluvia palveluita. Lakiluonnoksessa tulisi määrittellä selkeämmin sote-keskuksen ja maakunnan liikelaitoksen vastuista ja velvollisuuksista tilanteissa, joissa asiakas tarvitsee laaja-alaisemmin palveluita. Tämä on tärkeää mm. siksi, että näin voidaan osaltaan varmistaa yksilölähtöisten, tarpeenmukaisten ja oikea-aikaisten kuntoutuspalveluiden toteutuminen asiakkaan palvelukokonaisuudessa.

Laaja-alaiset palvelutarpeet edellyttävät perustasolla hyvää palveluohjausta ja maakunnan tasolla määriteltyihin kriteereihin perustuvaa palvelutarpeen arviointia. Palvelutarpeen arvioinnin on tapahduttava eri palveluntuottajatahoista riippumattomasti.

Tarpeenmukaisen tiedon saatavuus ja hyödyntäminen sekä kulloinkin asiakkaasta vastuussa olevan tahon osaaminen ovat keskeisiä tekijöitä varmistettaessa riittävät ja tarpeenmukaiset palvelut. Parantuva palveluintegraatio etenkin paljon palveluja tarvitsevien henkilöiden kohdalla on kustannusten hallinnan kysymys, mutta näin voidaan parantaa selvästi järjestelmän asiakaskeskeisyyttä ja -lähtöisyyttä. Kyse ei ole palvelujen yhdistämisestä vaan niiden yhteensovittamisesta.

5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kustannusvaikuttavuuden parantaminen on lähtökohta kustannusten kasvun hillinnän tavoitteen saavuttamisessa. Palveluiden sujuva yhteensovittaminen, valinnanvapauden laajentaminen, kilpailullisten elementtien lisääminen, tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistaminen, valtion ohjauksen terävöittäminen sekä tietoon perustuva ohjaus ja kehittäminen sekä järjestämisen ja tuottamisen erottaminen ovat keskeisiä välineitä, joilla tavoitteeseen voidaan päästä. Uudistus luo edellytykset toimintaympäristölle, joka mahdollistaa kaikille palvelujärjestelmän keskeisille osapuolille kannusteet ja keinot toiminnan tehostamiseen ja vaikuttavuuden parantamiseen.

Maakunnilla palvelujen järjestäjänä sekä valtakunnantason ohjauksella tulee olemaan avainrooli uudistukselle asetettujen taloudellisten tavoitteiden saavuttamisessa. Järjestelmän tulee tukea ihmisten pääsyä kustannusvaikuttavien palvelujen piiriin riittävän ajoissa. Tämän lisäksi on tärkeää pystyä kohdistamaan palvelujärjestelmän painotuksia ja resursointia uudelleen. Useiden eri väestöryhmien toiminta- ja työkyvyn edistäminen on ajankohtaisempi asia kuin kenties koskaan aiemmin. Ohjauksen, kannusteiden ja tiedontuotannon tulee tukea muutosta kohti palvelujärjestelmää, jossa asioihin puututaan riittävän tehokkaasti ennen raskaampien hoitojen- ja hoivan tarvetta.

On tärkeää huomata, että myös muissa kuin perustason palveluissa säästöpotentiaali on merkittävä. Markkinoilla on laajasti myös yksityistä tuotantoa erikoistason palveluissa, ja monituottajuus valinnanvapauden sekä muin kilpailun keinoin tulee ottaa näissä palveluissa laajasti käyttöön. Kuntoutuspalvelut ovat tästä erinomainen esimerkki. On varmistettava, että palvelujen järjestäjät ja asiakkaita ohjaavat tahot hyödyntävät mahdollisuuksia tavoitteisiin pääsemiseksi. On tärkeää, että valtiolla on mahdollisuus riittävän vahvoihin ja joustaviin ohjaustoimenpiteisiin.

6. Totoutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Demokratia tulee toteutumaan vähintään yhtä hyvin kuin nykyisessä järjestelmässä. Maakuntien virkakoneiston ja valtuutettujen tulee ottaa selkeä rooli palvelujen järjestäjänä. Ne toimivat linkkinä ihmisten ja palvelutuotannon välissä hyödyntäen lakiluonnoksissa ehdotettuja keinoja demokratian toteutumisen varmistamisessa. Kansanvaltaisuuden käytännön toteutuminen on kiinni siitä, miten maakuntaorganisaatio toimii hallinnollisesti ja operatiivisesti. Jo nyt maakuntakohtaisessa valmistelussa tulee ohjauksen ja koulutuksen keinon varmistaa valmistelun oikea suunta. Tätä toimintaa tulee jatkaa lakien tullessa voimaan vuoden 2019 alusta.

7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Palvelujärjestelmään esitetyt uudistukset ovat mittavia. Yksi keskeisimmistä muutoksista on asiakkaiden voimaannuttaminen laajentuvan valinnanvapauden kautta. Mahdollisuus ja vapaus valita sekä osallistua tuovat palvelujärjestelmäämme kaivatun kannusteen jatkuvalla kehitymiselle.

Uudistus edistää toimintatapojen muutosta, jos ainakin seuraavat asiat toteutuvat: palvelutuotannon korvausjärjestelmä tukee toimintatapojen kehittämistä, palveluntuottajille annetaan riittävästi tilaa organisoida ja erilaistaa palveluja vastaamaan paremmin asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin, varmistetaan tasapuoliset kilpailuolosuhteet, kilpailu sallitaan ja mahdollistetaan riittävässä määrin ja järjestelmästä saadaan ulos sellainen tieto, joka kannustaa palvelujen järjestäjiä ja asiakkaita preferoimaan kustannusvaikuttavia palveluja ja kyvykkäitä tuottajia.

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista.

8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiötettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin

- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vapaamuotoiset huomiot

Uudistuksella pyritään kaventamaan väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantamaan palvelujen yhdenvertaista saatavuutta. Yksi keino päästä kohti näitä tavoitteita, on määritellä tietty palvelukokonaisuus esitettyä tarkemmin. Selkeämpi määrittely ehkäisee myös osaltaan mahdollisia epäselvyyksiä tuotantovastuussa sote-keskusten ja maakuntien liikelaitosten välillä. On hyvin todennäköistä, että valinnanvapauden ICT -ratkaisut ja ylipäätään koko tulevan palvelujärjestelmän ICT -ratkaisut vaativat tarkempaa laajan valinnan palvelukokonaisuuden määrittelyä.

Järjestelmän muokattavuuden ja ketteryyden näkökulmasta on hyvä, että pykälään on kirjattu asetuksenantomahdollisuus. Tietty perusta voidaan määritellä tarkkarajaisemmin lakiin ja tätä sitten täydennetään asetuksella tarpeen mukaan. Suoran valinnan palvelujen esitysluonnosta tarkempi määrittely helpottaa myös yksityisiä kuntoutuspalvelujen tuottajia asemoimaan itsensä uudessa järjestelmässä.

Tarkempirajaista määrittelyä tukisi myös tarve määritellä julkisen vallan käyttöä edellyttävät ja maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle jäävät palvelut nykyistä selkeämmin.

8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämistä vastaavan kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maksuseteleillä tuotettavissa palveluissa sote-keskuksille asetetaan laaja vastuu maksusetelituottajan toiminnasta. Jos katsotaan, että maakunnalla on riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet sote-keskuksiin, toteutuu myös riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet ns. maksusetelijärjestelmään.

Keskeistä on, että järjestäjälle välittyy tarvittava tieto maksusetelipalveluntuottajien toiminnasta. Näin maakunnilla on mahdollisuus seurata toiminnalle asetettujen vaatimusten, ehtojen ja tavoitteiden toteutumista osana sote-keskusten toiminnan toteutumisen seuranta.

Idea maksusetelistä on kannatettava. On tärkeää, että suoran valinnan palveluissa asiakkaiden valinnanvapaus toteutuu laajemmin kuin vain sote-keskuksen valintana ja mahdollisuutena vaihtaa tuottajaa kerran vuodessa. Jos katsotaan, että maksusetelijärjestelmä esitetystä muodosta ei ole toteuttamiskelpoinen, voitaisiin esitystä kehittää lähetepohjaisen maksusitoumuksen suuntaan. Sote-keskukselle annettaisiin oikeus myöntää asiakkaalle maksusitoumus maakunnan puolesta. Maakunta hyväksyisi palveluntuottajat sekä määrittäisi maksusitoumusten arvot.

8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maksusetelin tarkoituksiperät ovat kannatettavia. Kooltaan ja palvelusisällöiltään erilaisten tuottajien toimiminen järjestelmässä vaatii sote-keskuksen valinnan lisäksi monipuolisempaa vapautta valita perustason palveluja. Näin edistetään asiakkaiden valinnanvapautta, mahdollistetaan sen mukanaan tuomia hyötyjä ja tuodaan palvelujärjestelmään asiakaslähtöisyyttä ja -keskeisyyttä.

Se, miten maksuseteli on kirjoitettu lakiluonnokseen osaksi palvelujärjestelmää, sisältää tiettyjä epämääräisyyksiä. Maksusetelillä tarjottavien palvelujen tarkkarajaisempi määrittely selkeyttäisi kokonaisuutta. Laissa ei tulisi myöskään olla kirjauksia, joissa tietylle taholle annetaan vastuita ja velvollisuuksia, mutta ei mahdollisuuksia vaikuttaa asioiden toteutumiseen. Tämän kaltaiset kirjaukset johtavat helposti esimerkiksi siihen, että kyseisen järjestelmän käyttö jää vähäiseksi, koska sitä ei pystytä juurikaan ohjaamaan, eikä hallitsemaan.

8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. **kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maksuseteli on väline, joka parantaa asiakkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteuttamiseen. Jos sote-keskusten henkilöstövaatimukset ja tuotantovelvoitteet ovat riittävän tarkkarajaisesti ja perustellun suppeasti määriteltynä, hyödynnetään maksuseteliä palvelujen toteuttamisessa. Tällöin maksuseteli tulee tukemaan asiakkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteuttamiseen.

Kuntoutuspalvelujen osalta esimerkiksi paikallisesti tuotetut lääkinnällisen kuntoutuksen avoterapiat ovat hyvä esimerkki palveluista, joita voitaisiin tuottaa maksusetelillä ja joissa maksuseteli antaisi asiakkaalle mahdollisuuksia vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen.

9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. **ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakasseteli on tärkeä osa valmisteilla olevaa valinnanvapauden kokonaisuutta. Kuntoutuspalvelut ovat hyvä esimerkki palveluista, joista osa toteutuu erikoistasolla ns. portinvartijan palvelutarvearvion jälkeen, joiden hyvä toteutuminen vaatii suunnitelmallisuutta, mutta joissa valinnanvapautta voidaan tämän jälkeen toteuttaa kattavasti.

Lakiluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetty tavoite 15 prosentin vähimmäistaso asiakassetelin käytölle on vaatimaton. Liikelaitosten tuotantovastuulle annettujen palvelujen kokonaisuus on laaja. Asiakassetelin käyttöönoton kohdentaminen jätetään maakunnan harkintaan. Tämä voi johtaa jopa siihen, että asiakasaseteleitä ei oteta käyttöön palveluissa, joissa on vahvaa markkinapotentiaalia. Esimerkiksi kuntoutuspalveluihin valinnanvapaus soveltuu varsin hyvin pois lukien välittömästi erikoissairaanhoidon toimenpiteiden yhteydessä aloitettu kuntoutus.

Erikoistason palveluja ei tulisikaan tässä yhteydessä tarkastella yhtenä kokonaisuutena vaan sektorikohtaisesti. Näin tehtäessä esimerkiksi erikoistasolla toteutuvista kuntoutuspalveluista vähintään 15 % järjestettäisiin asiakassetelillä. Koska kuntoutuspalveluissa on jo olemassa merkittävästi yksityistä tuotantoa, on näissä palveluissa mahdollista hyödyntää laajasti valinnanvapauden ja kilpailun mukaan tuomia hyötyjä. Toistaiseksi hyvin monet kunnat ja kuntayhtymät ovat hyödyntäneet tätä potentiaalia varsin rajallisesti.

Kuntoutuspalvelujen osalta minimiprosenttia tulisi nostaa selvästi, esimerkiksi 50 prosenttiin. Esityksessä tulee rajata tarkemmin asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin välinen rajanveto sekä selkeyttää sitä, millaisin mekanismein asiakasaseteleitä myönnetään.

Lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että asiakas voisi halutessaan käyttää omia varojaan ja maksaa asiakassetelin arvon lisäksi itse lisäpalveluita. Epäselvyyksien välttämiseksi,

käsite ”lisäpalvelut” on tarkoituksenmukaista määritellä tarkemmin. Niin halutessaan, asiakkaan tulee voida käyttää joustavasti omia varoja palvelujen rahoittamiseen.

10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan ohjaus- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat riittävät. Järjestäjän ratkaisut tulevat olemaan keskeisessä roolissa monituottajuuden varmistamisessa ja valinnanvapauden toteutumisessa erikoistasolla. Tärkeää on varmistaa riittävät mahdollisuudet kansallisen tason ohjaukselle vaikuttaa asiakassetelin tavoitteiden mukaiseen toteutumiseen maakuntakohtaisesti.

10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiluonnoksen 21 § sisältää erinomaisen maininnan siitä, että maakunnan on käytettävä palvelujen järjestämisessä asiakasseteliä riittävässä määrin sen varmistamiseksi, että muissa kuin suoran valinnan palveluissa toteutuu asiakkaan valinnanvapaus. Toisaalta maakunta pystyy päätöksillään tosiasiallisesti voimakkaasti rajaamaan asiakassetelin käyttöä. Jos asiakassetelin saanti olisi selkeämmin asiakkaan oikeus, olisi esimerkiksi tarpeenmukaiseen hoitoon pääsy turvattu varmemmin koko valtakunnan tasolla. Asiakkaan mahdollisuus valita asiakassetelin piiriin kuuluvan palvelun tuottaja koko maan alueelta on tärkeä. Näin henkilölle varmistetaan mahdollisuus hakeutua hänelle sopivimman palveluntuottajan asiakkaaksi.

Erikoistason palveluja ei tule tässä yhteydessä tarkastella yhtenä kokonaisuutena vaan niitä on välttämätöntä tarkastella sektorikohtaisesti. Näin varmistetaan eri palvelutarvitsijoille ja eri asiakasryhmille riittävän valinnanvapauden toteutuminen myös erityistasolla. Kuntoutuspalvelujen osalta minimiprosenttia tulisi nostaa selvästi, esimerkiksi 50 prosenttiin.

Lakiesitys jättää epäselväksi sen, mitä ”15 %” piiriin kuuluu. Tiedämme nykytilasta esimerkiksi sen, että terveyspalveluissa julkisin varoin tehdyt hankinnat ovat volyymiltaan selvästi pienempiä kuin sosiaalipalveluissa. Kuitenkin myös erikoistasolle tulevissa, kuten monissa kuntoutuspalveluissa, terveyspalveluissa palveluntuottajien kirjo on laaja, eikä estettä kilpailun avaamiselle siksi ole. Koko sote-järjestelmän suurimmat julkiset menot syntyvät erikoistason palveluissa, jolloin myös säästöpotentiaali on näissä palveluissa suurempi.

Pääsääntöisten määräysten lisäksi maakunnalle on annettu lakiehdotuksessa lisäksi poikkeamismahdollisuus. Tätä voidaan pitää eri maakuntien asukkaiden yhdenvertaisuutta vaarantavana tekijänä. Maakunnille tulee asettaa julkinen raportointivelvollisuus siitä, kuinka paljon ne ovat hyödyntäneet asiakaseteleitä ja missä palveluissa.

11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Henkilökohtaisen budjetin tuominen lakisääteiseksi osaksi palvelujärjestelmäämme on hyvä asia. Se lisää asiakkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan hoitoon ja hoivaan. Keskeistä on riittävän yksiselitteiset myöntöperusteet ja eri tuottajatahojen selkeät vastuut ja velvollisuudet suoran valinnan palvelujen, asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin välillä. Maakunnat palvelujen järjestäjinä ja etenkin niiden liikelaitokset palvelutarpeen arvioijina, asiakkaiden ohjaajina sekä asiakassuunnitelmasta ja päätöksenteosta vastaavina tahoina ovat avainroolissa.

Asiakkaan mahdollisuus valita henkilökohtaisen budjetin piiriin kuuluvan palvelun tuottaja koko maan alueelta on tärkeä. Kuntoutuksessa tämä tarkoittaisi esimerkiksi intensiivistä kuntoutusjaksoa. Näin henkilölle varmistetaan mahdollisuus hakeutua hänelle sopivimman palveluntuottajan asiakkaaksi. Lakiesitystekstiä tulee selkiyttää siltä osin, että henkilökohtaisen budjetin ja asiakassetelin välinen raja niihin kuuluvien palvelujen osalta on selkeä.

12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko). Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä**
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Palveluntuottajista riippumattoman tuettu päätöksenteko on välttämätöntä. On varmistettava, että asiakkaiden tukemiseen ja ohjaukseen resursoidaan tarpeenmukaisesti ja että tukemisen sekä ohjauksen resursseja kohdennetaan apua tarvitseville. Tulee varmistaa, että järjestäjät voivat hyödyntää yksityisiä palveluntuottajia asiakkaiden palvelutarpeiden arvioinneissa.

Yksityiset kuntoutuspalvelujen tuottajat pystyvät tarjoamaan esimerkiksi erittäin ammattitaitoista apua kuntoutustarpeiden kartoittamiseen, vaikka itse viranomaispäätös tehtäisiinkin viranhaltijan toimesta. On tärkeää, että palvelusuunnitelmien laatiminen ja asiakkaiden tukeminen heidän päätöksissään on palveluntuottajatahoista riippumatonta.

13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kaikkia tuottajia yhtäläisesti koskeva rekisteröintimenettely on kannatettava ja välttämätön lähtökohta mm. tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamisessa. Se tulee toteuttaa palveluntuottajien kannalta mahdollisimman resurssitehokkaasti. Tämän kaltaisten perustietojen keräämisessä on tärkeää hyödyntää sähköisiä sovelluksia ja tietojen tulee olla siten hyödynnettävissä, etteivät viranomaistahot kerää päällekkäisiä tietoja.

Hyväksymismenettelyjen ja niihin liittyvien mahdollisten maakuntien asettamien lisäehtojen osalta on syytä varmistaa kohtuullisuus ja korostaa suhteellisuusperiaatetta.

Pykälässä on tarkoituksenmukaista määritellä keskeiset hyväksymis- ja sopimusmenettelyt myös asiakasetelien ja henkilökohtaisen budjetin osalta. Nyt kirjaukset koskevat käytännössä vain suoran valinnan palveluja. Esimerkiksi asiakaseteileillä tullaan tuottamaan monenlaisia, vaativiakin palveluja, ja siksi on tärkeää, että palveluntuottajiksi pääsevät ne, jotka pystyvät osoittamaan kykynsä tuottaa vaatimusten mukaisia palveluja. Yhtä lailla lakiin tulisi kirjata päälinjat muihin keskeisiin asioihin kuten palveluntuottajaksi hyväksyminen, hyväksymisen peruuttaminen ja luettelo asiakasetelituottajista.

13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei

- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Säännösluonnokset (pykälät 36-38) koskevat vain suoran valinnan palvelujen tuottajia. Myös asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin osalta laissa olisi tarkoituksenmukaista määrittellä uudistuksen tavoitteiden kannalta keskeisistä sopimusmenettelyyn liittyvistä asioista. Näitä olisivat esimerkiksi lähtökohdat keskeisten toimintatietojen toimittamisesta järjestäjälle, tuottajien asema suhteessa maakunnan palvelustrategiaan ja -lupaukseen sekä mahdolliset sopimusten muuttamisen ja purkamisen lähtökohdat.

14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
b. **kyllä pääosin**
c. ei pääosin
d. ei
e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Toimittaessa kilpailutilanteessa markkinoilla, tulee palveluntuottajia koskea yhtäläiset oikeudet, vastuut ja velvoitteet. Tämä on otettu nyt annetussa lakiesityksessä melko pitkälle huomioon. Pykälän 40 § esitys liikelaitoksen velvollisuudesta yhtiöittää suoran valinnan piirissä olevat sekä maksu- ja asiakassetelillä annettavien palvelujen tuottaminen on välttämätöntä. Tämä on selkeä keino pyrittäessä varmistamaan tuotannon läpinäkyvyys ja toteutuminen parhaalla mahdollisella tavalla.

Läpinäkyvyys, vertailtavuus ja tarpeellisen tiedon hyödynnettävyys on tärkeää läpi palvelujärjestelmän. Palvelun tuottajien toiminnan taloudellinen eriyttäminen tulee toteuttaa kaikilta osiltaan, myös liikelaitoksen toiminnan osalta. Yhtä lailla maakuntien liikelaitokset ovat asiakkaiden valittavissa ja siksi myös niistä on tärkeää saada yksiselitteistä ja vertailukelpoista tietoa mm. palvelujen laadusta, kustannuksista ja vaikuttavuudesta. Näitä tietoja tarvitsevat myös maakunnat järjestäessään palveluja sekä kansallinen ohjaus arvioidessaan palvelutuotannon ja järjestämisen tavoitteidenmukaista toteutumista.

Keskeinen kantava periaate tulee olla se, että kerätään vain sellaista tietoa, joka on kokonaisuus ja tavoitteet huomioon ottaen käyttökelpoista ja hyödyllistä. Lakiesityksen 46 §:ssä mainitaan ensimmäisen momentin lopussa maakunnalle toimitettavan tiedot valinnanvapauden piiriin kuuluvien palvelujen kustannuksista. Yhtiöiden ja yhdistysten tilinpäätöstiedot ovat julkisia ao. toimintaa säätelevien lakien mukaisesti. Näistä dokumenteista saatavien tietojen tulee riittää kustannusten ja kustannusrakenteen avaamiseen.

15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Pykälässä 49 esitetyt korvaamisen yleiset periaatteet ovat kannatettavia.

Valinnanvapaus on yksi keskeisistä välineistä saavuttaa uudistukselle asetetut tavoitteet. On tärkeää varmistaa eri tavoin, että asiakkaiden mahdollisuudet valintoihin toteutuvat aidosti myös suoran valinnan palveluissa ja tukea näin erilaisista palvelujen tuottajista koostuvien verkostojen syntymistä. Tulisi harkita, pitäisikö yksi 54 pykälässä esitettyjen kannustinperusteisten korvausten maksamisen mittari sote-keskuksille olla maksusetelien hyödyntäminen osana suoran valinnan palvelukokonaisuutta.

15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kannustin- ja suoriteperusteisissa korvauksissa kriteerien ja ehtojen tulee olla täysin selkeät ja kohdella kaikkia tuottajia samalla tavoin. Lakiluonnos jättää sisällön täysin maakuntien harkintaan, minkä vuoksi todellisia syntyviä tilanteita on vielä vaikea arvioida.

Yhtä lailla kuin pykälässä 62 annetaan valtioneuvostolle mahdollisuus asetuksella säätää maakuntia sitovista korvauserusteista (kiinteät korvaukset), tulee vastaava asetuksenantomahdollisuus ulottaa myös asiakasseteliin. Näin pystytään tarvittaessa varmistamaan, että asiakaseteleistä tulee laadukas, asiakkaiden yksilölliset tarpeet huomioiva ja valinnanvapautta tukeva välinen järjestää palveluja. Yhtä lailla näin varmistetaan kehittyvät ja uudistuvat palvelut.

16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin**
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapauslain tulee astua voimaan 1.1.2019.

Pykälän 72 mukaisissa siirtymäsäännöksissä hyvää ja selkeää on se, että asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti otetaan käyttöön heti lain tullessa voimaan. Säännöksistä puuttuu kuitenkin kokonaan aikataulu mm. sen suhteen, missä vaiheessa maakunnan tulee ilmoittaa, mitä palveluja se järjestää ensivaiheessa asiakassetelillä, mistä alkaen palveluntuottajien pitää voida ilmoittautua palveluntuottajiksi ja missä vaiheessa maakunnalla pitää olla ainakin asiakassetelillä järjestettävien palvelujen sisältö ja laatuvaatimukset määriteltyinä.

Siirtymäajan on oltava yksiselitteinen ja siinä on pysyttävä. Siirtymäaikaa voidaan maakunnille antaa, mutta sen ei pidä lykätä uuteen järjestelmään siirtymistä. Näin maakunnille syntyy vahva motiivi edetä valmistelussa tavoitteellisesti ja lainsäädännössä annetun suunnan mukaisesti. On ehdottomasti vältettävä tilanne, jossa siirtymäajalle annetaan lisää aikaa ja mahdollisesti vielä kerran lisää aikaa (vrt. esimerkiksi kuntien ja kuntayhtymien liikelaitosten yhtiöittäminen/vetäytyminen markkinoilta).

Yhtä lailla selkeyteen tulee pyrkiä siinä, että kun maakunnan järjestämisvastuulla olevia palveluja aletaan myymään avoimille markkinoille, tulee toiminnan tapahtua yhtiömuodossa. Tämä turvaa neutraalia kilpailuasetelmaa ja katkaisee yhtiön ns. in-house suhteen omistajaansa.

17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnilla on järjestämisen edellytysten näkökulmasta ohjaus ja päätösvalta keskeisiin asioihin. Maakunta ohjaa rahoitusta lainsäädännön raamit huomioiden. Maakunnalla on riittävästi päätösvaltaa palvelujärjestelmän eri tasoilla ja osissa toteutuvien palvelujen ohjaamiseen. Tämä näkyy mm. siten, että maakunnat tulevat jonkin verran eriytymään toisistaan. Osaamisen voidaan olettaa kasvavan niin poliittisessa päätöksenteossa kuin virkamiesten toteuttamassa valmistelussa, kun järjestäjien lukumäärä supistuu selvästi. Maakunta määrittelee palvelustrategiassa toteutettavan sosiaali- ja terveystalouden tavoitteet ja keinot saavuttaa tavoitteet.

Se, mikä järjestäjiltä tulee aivan alkuvaiheessa puuttumaan, on riittävä tarpeenmukainen tieto palvelutuotannon toteutumisesta ja ylipäättään järjestelmän toiminnasta. Järjestäjä tarvitsee tehtävänsä toteuttamiseksi vertailukelpoista tietoa kaikista sen vastuulla olevasta palvelutuotannosta. Tiedolla ohjaaminen ja johtaminen tulevat vahvistamaan järjestäjää ja tukemaan merkittävästi asetettuihin tavoitteisiin pääsemistä. Tiedon keruun, analysoinnin ja hyödyntämisen sähköistyminen tukevat tulevaisuudessa yhä paremmin myös palvelujen järjestämistä.

On tärkeää varmistaa, että maakunnan järjestämisaikaa on riittävä suhteessa maakunnan omistamaan liikelaitokseen. Etenkään maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevassa palvelutuotannossa ei saa syntyä tilannetta, jossa liikelaitoksen edustaja toteuttavat käytännössä

myös järjestämisvastuuta. Jos maakunta antaa tai sen osaamattomuudesta johtuen siltä viedään järjestämisvastuuta, ei se pysty enää riittävässä määrin varmistamaan maakuntalaisille kokonaisuus huomioon ottaen parhaita mahdollisia palveluja.

18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Esitys antaa hyvän pohjan markkinoiden syntymiselle. Vielä ennen lain eduskuntaa lähettämistä on tärkeä tarkastella asioita kuten mikä on laajan valinnan palveluissa kapitaatiokorvauksen ja suoriteperusteisen korvauksen suhde, sote-keskuksen palveluvalikoiman laajuutta, maksusetelijärjestelmän toimivuuden varmistamista ja asiakaseteleillä tuotettavien palvelujen riittävää volyymiä. Markkinat tulevat kehittymään myös sitä kautta, kun toimialalle syntyy uusia julkisomisteisia yhtiöitä.

Uudistuksen eräänä tavoitteena on keskittää hallintoa ja hajauttaa palvelutuotantoa. Kun asiakkaiden vapautta valita laajennetaan, palveluiden tuottaminen mahdollistetaan nykyistä monipuolisemmalle tuottajakunnalle ja kun julkinen ja yksityinen asettuvat markkinoilla nykyistä tasapuolisempaan asemaan, on lainsäädännön puolesta annettu edellytyksiä markkinoiden syntymiselle.

Käytännössä asioiden toteutuminen on kuitenkin pitkälti kiinni siitä, miten maakunnat palvelujen järjestäjinä sekä kansallinen ohjaus tukevat ja varmistavat markkinoiden avautumisen tavoitetta. Markkinoiden syntymiseen vaikuttavat myös vielä auki olevat rahoituksen ratkaisut.

18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Vapaamuotoiset huomiot

Pienten toimijoiden mahdollisuudet toimia esitetystä palvelujärjestelmässä eivät ole selkeitä. Ehdotettu malli sopii paremmin kokoluokaltaan isommille palveluntuottajille. Moni asia jää kuitenkin maakunnan päätöksenteon varaan ja näin niillä on mahdollisuus ratkaisuihin, jotka tukevat PK-tuottajien mukana oloa.

19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa omiin palveluihin lisää sitoutumista ja motivaatiota annettuihin hoitoihin. Esimerkiksi kuntoutuksessa yksilön sitoutuminen palvelukokonaisuuteen on hyvin merkityksellinen tekijä palvelujen vaikuttavuuden varmistamisessa.

Kun ihmiset voivat valita palveluntuottajansa, heidän voidaan olettaa hakeutuvan pääsääntöisesti sellaisten palveluntuottajien luokse, joiden tietävät hoitavan asiansa hyvin. Tämä karsii markkinoilta vähitellen pois ne palveluntuottajat, jotka eivät kykene riittävässä määrin vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin. Vapaus valita myös pakottaa palveluntuottajat kehittämään toimintaansa.

Henkilön mahdollisuus valita palveluntuottaja edellyttää palvelujen tuottajia toimimaan laadukkaasti ja yksilön tarpeet huomioiden. Vain näin toimien, tuottajat saavat pidettyä olemassa olevat asiakkaat ja houkutelua uusia asiakkaita. Palveluntuottajan kokonaisvaltaisesti laadukas toiminta parantaa ihmisten hoitoa.

20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. **ei kantaa**

Vapaamuotoiset huomiot

21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a. kyllä
- b. **kyllä pääosin**
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Uudistus on mittaluokaltaan valta. Tämä tekee vaikutusten arvioinnista erittäin haasteellista. Kaiken kaikkiaan uudistuksesta on tuotettu pitkin matkaa lainsäädäntövalmistelun rinnalla kiitettävästi erilaisia selvityksiä, tietopaketteja, analyysejä ja taustamateriaaleja. Hyvää on se, että perustuslaillisuuden arviointi on jo tehty valtioneuvoston toimesta.

Vaikutusarviot jäävät ainakin vielä tässä vaiheessa suhteellisen yleiselle tasolle ja painottuvat erilaisten riskien ja ongelmakohtien esiin nostamiseen. Lähtökohta on kuitenkin se, että tarvitsemme mittavan uudistuksen, joka tuo palvelujärjestelmään juuri niitä ominaisuuksia, joita tämänkin esityksen kautta pystytään hyvin perustelemaan.

22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Kuntoutuksen toimialayhdistys edustaa keskeisiä suomalaisia kuntoutuksen osaamiskeskuksia. Toimialan tilanne on vielä varsin epäselvä johtuen ensi syksyyn jatkuvasta kuntoutuskomitean työskentelystä. On mahdollista, että uudistus jopa kaventaa valinnanvapautta kuntoutustoimialalla sekä supistaa monituottajuutta. Tähän voivat johtaa kela-korvausten ja Kelan kuntoutukseen liittyvän erillisjärjestelmän mahdolliset alasajot ja toisaalta maakuntien halu tuottaa itse kuntoutuspalveluja mahdollisimman laajasti.

Toimialalla lähdetään kuitenkin siitä, että valmistelu toteutetaan siten, että monituottajuutta ja valinnanvapautta ei ainakaan tulla kaventamaan missään palveluissa. Ei ainakaan kuntoutuspalveluissa, jotka sopivat pääosin erinomaisesti asiakkaan vapaan valinnan piiriin.

23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Hallituksen toteuttama valmistelu valinnanvapauslaiksi osoittaa ennakkoluultomuutta ja tavoitteellisuutta. Laajentuvan ja aidomman valinnanvapauden kautta voimaantuvat palvelujen käyttäjät tuovat palvelujärjestelmään elementin, joka kannustaa palvelujen tuottajia ja järjestäjiä pyrkimään joka päivä asiakaskeskeisiin, vaikuttaviin ja kehittyviin palveluihin.

Yksi sote-uudistuksen välineistä saavuttaa asetettuja tavoitteita on yhtenäistää ja yksinkertaistaa palvelujärjestelmää. Erillisiä ja itsenäisiä osajärjestelmistä halutaan karsia ja toisaalta keskittää mm. järjestämistä ja rahavirtoja. Perittyään kuntien ja kuntayhtymien sote-vastuut, maakunnat tulevat olemaan huomattavia kuntoutuspalvelujen järjestäjiä.

Kuntoutuksen toimialayhdistys (KTAY) haluaa kiinnittää huomion valinnanvapauden toteutumiseen kuntoutuspalveluissa sote-uudistuksen jälkeen. Uudistuksen lopputulemana ei saa olla kilpailun väheneminen eikä asiakkaiden valinnanvapauden kaventuminen. Päinvastoin, valinnanvapautta voi ja kannattaa hyödyntää kuntoutuspalveluissa vielä selvästi nykyistä laajemmin.

Jo hyvän aikaa valinnanvapaus, markkinaehtoinen toiminta ja monituottajuus ovat toteutuneet kuntoutusjärjestelmässä selvästi laajemmin kuin valtaosassa muuta palvelujärjestelmää. Moni kuntoutuspalvelujen järjestäjä on toteuttanut palvelut pääosin tai kokonaan yhteistyössä yksityisten palveluntuottajien kanssa. Muutamat järjestäjistä ovat hyödyntäneet tavoitteellisesti myös valinnanvapautta. Keskeisin näin toiminut kuntoutuspalvelujen järjestäjä on ollut Kansaneläkelaitos. Meillä on Suomessa monipuolisesti kilpailuun ja markkinoilla toimimiseen tottuneita yksityistä kuntoutuspalvelujen tuottajia. Heidän toimintansa palvelee alueellisia ja valtakunnallisia kuntoutustarpeita.

Valinnanvapauslainsäädännön ja kuntoutuksen uudistamiskomitean työn kautta tulee varmistaa kuntoutuspalvelut, jotka tukevat ja täydentävät vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti palvelujärjestelmän eri osia ja toimintoja. Maakuntien järjestämistä vastuullisina tulee taata, että kuntoutuspalveluista vähintään 50 prosenttia tuodaan asiakaseteleillä valinnanvapauden piiriin. Tämä vähimmäistaso tulee kirjata valinnanvapauslain 21 §:n perusteluihin.

Kuntoutuksen toimialayhdistyksen tavoitteena ovat kuntoutuspalvelut, jotka toteutuvat osana hyvinvoinnin palvelujärjestelmää suunnitelmallisina, kustannustehokkaina ja vaikuttavina ihmisten tarpeiden mukaisina palveluina ja toimintaprosesseina edistäen työ- ja toimintakykyä.

24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.